

Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά του Νίκου Καζαντζάκη

Απόσπασμα από το πρώτο μέρος ενός από τα σημαντικότερα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη με τίτλο *Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*, που εκδόθηκε το 1946.

Θέμα

Η γνωριμία του αφηγητή με τον Αλέξη Ζορμπά και ο εκρηκτικός χαρακτήρας του δεύτερου.

Ενότητες

☐ 1η ενότητα: «Τον πρωτογνώρισα... Ξημέρωνε.»: Περιγραφή του χώρου και χρόνου συνάντησης των ηρώων.

☐ 2η ενότητα: «Ό,τι απ' όλα μου 'κανε εντύπωση... του Παναΐτ Ιστράτη.»:

Η γνωριμία του αφηγητή με τον ήρωα της ιστορίας.

☐ 3η ενότητα: «-Και τι έχεις στον μπόγο;... μη μας κρυώσει.»: Η έντονα συναισθηματική σχέση του Αφηγηματική οργάνωση.

Αφήγηση/ αφηγητής: πρωτοπρόσωπη αφήγηση, με ομοδιηγητικό αφηγητή (συμμετέχει στα γεγονότα και αφηγείται) και εσωτερική εστίαση.

Περιγραφή: Ο συγγραφέας περιγράφει με πολλές εικόνες το σκηνικό στο οποίο έγινε η γνωριμία του με τον ήρωα (κόντευε να ξημερώσει, έβρεχε, φυσούσε σοροκάδα, μύριζε ανθρώπινη βόχα και φασκόμηλο, κρύο, παχυσμένα τζάμια, Πέντ' έξι θαλασσινοί ξενυχτισμένοι... έπιναν καφέδες, οι ψαράδες περίμεναν...). Πολύ ζωηρή είναι και η περιγραφή της εξωτερικής εμφάνισης του Ζορμπά (πολύ ψηλός και αδύνατος, μαντράχαλος κοκαλιάρης, μάτια περγελαστικά, θλιμμένα, ανήσυχα, όλο φλόγα, το μάτι του ήταν καρφωμένο πάνω μου μικρό, στρογγυλό κατάμαυρο με κόκκινες φλεβίτσες..., βουλιαγμένα μάγουλα, χοντρή μασέλα, ψαρά κατσαρωμένα μαλλιά, πρόσωπο γεμάτο ζάρες, σκαλισμένο, σαρακοφαγωμένο).

Διάλογος: προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα και θεατρικότητα.

Χρόνος αφήγησης: η σειρά αφήγησης των γεγονότων είναι ομαλή γραμμική, δηλαδή τα γεγονότα διαδέχονται το ένα το άλλο με τη χρονική σειρά που συνέβησαν. Μέσα όμως από το διάλογο των δύο πρωταγωνιστών, οδηγούμαστε σε αφηγήσεις συμβάντων του παρελθόντος (αναδρομικές αφηγήσεις).

☐ 1η αναδρομική αφήγηση: ο Ζορμπάς αφηγείται το περιστατικό ξυλοδαρμού του αφεντικού του.

☐ 2η αναδρομική αφήγηση: ο Ζορμπάς μας πηγαίνει είκοσι χρόνια πίσω και αφηγείται πώς απέκτησε το σαντούρι του.

☐ 3η αναδρομική αφήγηση: ο Ζορμπάς μιλά και σχολιάζει τη δημιουργία της οικογένειάς του και τα βάσανα που απέκτησε.

Τόπος: ένα καφενεδάκι στον Πειραιά.

Γλώσσα και Ύφος

Γλώσσα: η γλώσσα του κειμένου είναι η δημοτική με πλήθος ιδιωτισμών* (να παν οι πίκρες κάτω, μου κάπνισε) και λαϊκών εκφράσεων (από της μυλωνούς τον πισινό ζητάς ορθογραφία).

**Ιδιωτισμοί (= έκφραση με ιδιαίτερη σημασία ή σύνταξη που λέγεται σε μια γλώσσα, π.χ. μαλλιά κουβάρια): να παν οι πίκρες κάτω, μου κάπνισε.*

Ύφος: το ύφος του κειμένου διαφέρει στα σημεία που μιλά ο αφηγητής και στα σημεία που μιλά ο Ζορμπάς. Το επίπεδο του ύφους του αφηγητή είναι υψηλότερο σε σύγκριση με την προφορικότητα του ύφους του ήρωα.

Εκφραστικά μέσα (ενδεικτικά):

- **Μεταφορές:** στο πρόσωπο του νερού, με γοργό ελαστικό περπάτημα, μάτια που σπίθιζαν, ο διάβολος έβαλε την ουρά του, τον σπάζω στο ξύλο, Έτσι μου κάπνισε, όταν με σφίξουν οι φτώχειες, Πιάστηκε η αναπνοή μου, το αίμα έβραζε, το μάτι του ήταν καρφωμένο απάνω μου.
- **Παρομοιώσεις:** σα να το 'χαν φάει τα λιόβορια, σα να 'γδυναν γυναίκα, όπως τυλίγουμε αγαπημένο σώμα μη μας κρυώσει.
- **Αντιθέσεις:** κάτεχαν να δουλεύουν τον κασμά και το σαντούρι.
- **Μετωνυμία:** έκλεισα το Ντάντε.
- **Ασύνδετο σχήμα:** βουλιαγμένα μάγουλα, χοντρή μασέλα, εξογκωμένα ζυγωματικά...
- **Εικόνες:** η εικόνα της περιγραφής του χώρου και χρόνου συνάντησης των δύο ηρώων, η περιγραφή των εξωτερικών χαρακτηριστικών του Ζορμπά, η οπτική και ηχητική εικόνα της θάλασσας, η εικόνα του μουσικού οργάνου. Ζορμπά με το σαντούρι του.

Τα πρόσωπα.

- **Αλέξης Ζορμπάς:** Μέσα από το διάλογο των δύο πρωταγωνιστών, από τις περιγραφές του αφηγητή και από την εξωτερική του εμφάνιση αντιλαμβανόμαστε πολλά για τον χαρακτήρα του Ζορμπά. Πρόκειται για έναν **άνθρωπο ευθύ με αφοπλιστική ειλικρίνεια**, αφού **δεν διστάζει να πει και να ζητήσει αυτό που σκέφτεται. Αυτοσαρκάζεται**. Είναι πολυταξιδεμένος. Είναι όμως και **παρορμητικός**, αφού ένα βράδυ που μέθυσε, χτύπησε το αφεντικό του χωρίς εκείνος να του έχει δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα. Οι δουλειές που γνωρίζει να κάνει δείχνουν πως πρόκειται για έναν άνδρα **εργατικό**, αλλά και **φιλήδονο** καθώς του αρέσουν οι μικρές και μεγάλες απολαύσεις της ζωής, για αυτό και ο συγγραφέας τον χαρακτηρίζει **μερακλή**. Είναι ιδιαίτερα **συναισθηματικός**, γεγονός που φαίνεται από τη σχέση που έχει με το σαντούρι του. Πρόκειται για έναν άνθρωπο που **δεν βαδίζει με τους κανόνες της λογικής**.

Όσον αφορά την εξωτερική του εμφάνιση μαθαίνουμε πως είναι πολύ ψηλός και αδύνατος για αυτό και του κόλλησαν το παρατσούκλι «Τελέγραφος». Έχει ψαρά κατσαρωμένα μαλλιά, πρόσωπο γεμάτο ζάρες, μάτια περιγελαστικά, θλιμμένα, ανήσυχα και φλογισμένα και βουλιαγμένα μάγουλα.

- **Αφηγητής:** Πρόκειται για άνθρωπο πολύ **καλλιεργημένο**, όπως προκύπτει από το ότι **διαβάζει** τη «Θεία Κωμωδία» του Δάντη Αλγκιέρη. Είναι **συνετός** και **στοχαστικός** και **ζυγιάζει όλες τις πληροφορίες** που λαμβάνει από τον Ζορμπά. Είναι **καταδεκτικός** και **ευγενικός** απέναντι στον ήρωα και μάλιστα **προσφέρεται να τον κεράσει** κάτι ζεστό. Τον ακούει να αφηγείται περιστατικά της ζωής του και αναζητά τα κίνητρα πίσω από τις πράξεις του. Ο χαρακτήρας και ο τρόπος συμπεριφοράς του αφηγητή έρχονται σε έντονη αντίθεση με τον αυθορμητισμό του Ζορμπά και τα χαρακτηριστικά του λαϊκού τύπου που αυτός ενσαρκώνει.